

Alegerile parlamentare pentru locuitorii regiunii transnistrene nu au fost nici libere, nici corecte, experți Promo-LEX

Alegerile de pe 5 aprilie 2009, desfășurate în regiunea transnistreană, s-au caracterizat prin obstacole create de autoritățile de la Tiraspol, pe de o parte, și neglijența autorităților constituționale față de realizarea dreptului la vot al

cetățenilor săi din acest teritoriu, pe de altă parte. La această concluzie au ajuns experții Promo-LEX, ce au lansat astăzi [Raportul final](#) privind monitorizarea procesului electoral în regiunea transnistreană a Republicii Moldova la alegerile parlamentare 2009.

Promo-LEX este de părere că participarea cetățenilor din regiunea transnistreană la alegeri rămîne o formalitate, limitată, de regulă, la procedura de aplicare a ștampilei „votat” în buletinul de vot și la plasarea buletinului în urnă. Pentru cetățenii din regiunea transnistreană au fost deschise doar 10 secții de votare, amplasate în localitățile limitrofe ale regiunii, aflate sub controlul organelor constituționale, fapt ce încalcă flagrant Codul Electoral, ce prevede că secțiile de votare sunt constituite pentru un număr de cel puțin 30 și cel mult 3000 alegători. Pe de altă parte, CEC a editat doar 14500 buletine de vot pentru un număr de circa 223580 potențiali alegători, excluzînd din start

posibilitatea participării la vot a 209080 cetățeni din acest teritoriu, ceea ce constituie de fapt peste 8% din numărul total al alegătorilor din Moldova. În acest context, doar 4042 alegători din regiunea transnistreană au votat, ceea ce reprezintă aproximativ 50% din numărul participanților la scrutinul parlamentar precedent.

„Desfășurarea unor alegeri democratice nu este posibilă fără respectarea drepturilor omului, în special a libertății de exprimare și a presei, libertății de a circula în interiorul țării, libertății de întrunire și libertății de asociere în scopuri politice. Alegerile parlamentare pentru locuitorii regiunii transnistrene s-au desfășurat cu multiple încălcări. Au fost înregistrate numeroase cazuri de intimidare și persecutare a populației din regiunea transnistreană, în vederea determinării lor să nu participe la scrutinul electoral. Astfel, putem afirma cu siguranță că scrutinul nu a fost nici liber și nici corect”, a declarat Pavel Postica, jurist Promo-LEX.

Administrația de la Tiraspol s-a exprimat suficient de categoric în numele tuturor locuitorilor regiunii, împotriva participării la vot, încercând astfel să influențeze atât atitudinea persoanelor cât și atmosfera în societate. Astfel, alegătorii din regiune au invocat 3 obstacole majore în vederea participării lor la alegeri: aplicarea ștampilei în fișa de însoțire a buletinului de identitate, controlul riguros și înregistrarea la posturi, precum și eventuala înregistrare a lor de către serviciile secrete din regiune la secțiile de votare.

Promo-LEX declară că alegătorii nu au avut posibilitatea deplină de a se informa despre scrutinul din 5 aprilie, despre candidații electorali și platformele lor electorale. Pe de o parte, activitățile concurenților electorali în acest teritoriu au fost modeste, fiind înregistrate puține cazuri de implicare și informare electorală a alegătorilor. Pe de altă parte, mass-media nu au abordat problemele ce țin de

informarea echidistantă a populației privind procesul electoral din Moldova. Ca rezultat, influența surselor mass-media regionale a prevalat și a dus la absența masivă a locuitorilor regiunii la secțiile de votare.

Perioada post-electorală, în special după declanșarea protestelor din Chișinău, a fost marcată de intensificarea verificărilor la posturile de control. În perioada post-electorală nu au fost raportate cazuri de concediere de la serviciu a persoanelor care au participat la scrutin, deși în campania electorală au fost înregistrate mai multe amenințări în acest sens.

Experții Promo-LEX recomandă autorităților realizarea unor acțiuni în scopul îmbunătățirii procesului de vot în regiunea transnistreană. Printre acestea se numără: modificarea unei serii de prevederi ale Codului Electoral, inclusiv constituirea birourilor electorale separate pentru regiunea transnistreană și crearea unor condiții optimale pentru a încuraja cetățenii să participe mai activ, alocarea mijloacelor financiare necesare deschiderii și dotării a 500 secții de votare pentru regiunea transnistreană, asigurarea securității tuturor secțiilor de votare, asigurarea cu asistență juridică calificată, gratuită din partea statului și/sau a concurenților electorali pentru persoanele reținute sau persecutate de către reprezentanții structurilor de forță din regiunea transnistreană, investigarea tuturor cazurilor care au creat obstacole în calea exercitării drepturilor electorale în regiunea transnistreană și sancționarea conform legislației în vigoare a tuturor persoanelor culpabile.

Asociația „Promo-LEX” este membră a Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009”. Proiectul este susținut financiar de Fundația Eurasia din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi) și Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Versiunea integrală a raportului în varianta română poate fi accesat [aici](#).

Pentru informații suplimentare vă rugăm să contactați: Juristul Asociației Promo-LEX, Pavel Postica, tel. (+373 22) 45 00 24, e-mail: info@promolex.md.

Declarația cu privire la principiile de alegere a Președintelui Republicii Moldova

Subsemnații declară importanța depolitizării funcției de Președinte al Republicii Moldova. Depolitizarea instituției Președintelui constituie un standard European și reprezintă o practică constantă a țărilor europene cu regim constituțional parlamentar. Practica Europeană dictează alegerea în funcția de președinte a unei personalități care se bucură de o acceptare largă a societății și reprezintă simbolul consolidării societății.

Constituțiile țărilor europene, cu regim constituțional parlamentar, fie cu alegere directă sau indirectă a Președintelui, prevăd restricții ferme pentru cumularea funcției de Președinte al țării cu orice alta funcție în stat. În Germania, țară cu alegere indirectă a Președintelui, sunt alese doar personalitățile acceptate pe larg în societate. Alegerea indirectă a Președintelui contribuie la asigurarea lipsei de legitimitate populară și împiedică subminarea de către Președinte a altor instituții ale statului (spre exemplu dominarea funcțiilor Parlamentare sau a prim-ministrului).

Conform tradiției europene, Președintele ales al țării va avea o înaltă autoritate morală. De regulă, Președintele țării, pe durata exercitării funcției sale, nu este membru al vreunui partid politic. În Estonia, Președintele ales își suspendă sau termină orice altă funcție deținută. Mai mult ca atât, suspendarea apartenenței politice este recomandată chiar de la etapa de depunere a candidaturii pentru funcția de președinte. În Italia, președintele țării simbolizează mai mult unitatea națională, decât o mișcare politica concretă. În Cehia, președinții aleși încununează ideea comună consolidată a națiunii.

Constituția Republicii Moldova se înscrie, de jure, în formula constituțională a familiilor parlamentare europene. Deși prevederile constituționale și legislative relevante necesită îmbunătățire, normele respective obțin un caracter formal și doar declarativ dacă nu se aplică consistent și conform practicii europene.

Subsemnații recomandă Parlamentului și actorilor politici relevanți adoptarea următoarelor principii în procesul de alegere a Președintelui Republicii Moldova:

- suspendarea de către președintele ales a calității sale de membru al oricărui partid politic din momentul depunerii cererii în această înaltă funcție și, ulterior, pe toată durata mandatului;
- promovarea în funcția de președinte al țării a unei personalități care se bucură de o autoritate și legitimitate morală considerabilă în țară, inclusiv posedarea de către candidatul la funcția de președinte a competențelor de comunicare și negociere cu toți actorii și forțele din țară;
- alegerea în funcția de președinte a unei personalități care simbolizează unitatea societății, are premize puternice pentru cultivarea încrederii din partea principalilor actori ai societății;
- inadmisibilitatea cumulării funcțiilor de președinte al țării cu orice altă funcție publică, aceasta fiind expresia

principiului constituțional de separare a puterilor în stat;
– examinarea oportunității introducerii principiilor europene în constituția și cadrul legislativ relevant din Republica Moldova;
– angajarea actorilor politici în consultări și discuții constructive în vederea punerii în aplicare a principiilor și criteriilor enunțate în această Declarație.

Subsemnații:

Sergiu Ostaf, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului, CReDO, www.CReDO.md,

Vanu Jereghi, Institutul pentru Drepturile Omului, IDOM, www.IDOM.md,

Liubov Nemcinova, Societatea Internațională pentru Drepturile Omului-secția din Moldova, www.ISHR.md,

Ion Manole, președinte Asociația Promo-LEX , www.promolex.md.

Notă: 11 țări europene, din care 5 din Europa centrală au un regim constituțional parlamentar cu alegerea indirectă (parlamentul) a președintelui țării, printre care: Albania, Cehia, Estonia, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Letonia, Malta, Elveția și Republica Moldova. Încă 13 țări europene cu regim constituțional parlamentar aleg președintele țării cu vot direct (vot general): Austria, Bulgaria, Croația, Finlanda, Irlanda, Islanda, Lituania, Macedonia, Muntenegru, Polonia, Portugalia, Slovacia, Slovenia.

**În regiunea transnistreană
continuă “vânătoarea”**

tinerilor care dețin livrete militare eliberate de autoritățile constituționale din Moldova

Promo-LEX este profund îngrijorată de situația în care tinerii ce dețin livrete militare eliberate de organele constituționale riscă să fie supuși persecuțiilor de către autoproclamatele autorități transnistrene. Tinerii care fac catedra militară în Republica Moldova primesc livrete cu ștampila „Nu a satisfăcut serviciul militar”, în pofida faptului că aceștia depun jurământul de credință Moldovei. Administrația de la Tiraspol consideră că aceste ștampile le dă dreptul de a înrola tinerii în armata proprie. Asociația primește semnale alarmante de la persoane ce se confruntă cu astfel de probleme. De asemenea, se constată că livretele acestora sunt sechestrate, iar tinerii primesc citații și sunt forțați să satisfacă „serviciul militar” în formațiunile paramilitare ilegale.

Pe de altă parte, elevii care împlinesc 18 ani, primesc citații pentru a se prezenta în mai-iunie 2009 la centrele militare secesioniste pentru înrolare, perioadă care, întâmplător sau nu, coincide cu susținerea examenelor de bacalaureat. Tinerii sunt amenințați cu intentarea unor dosare penale, în cazul în care refuză să se supună acestei proceduri. Unii dintre ei spun că au fost forțați să semneze declarații că își vor continua studiile la Tiraspol.

„Am fost nevoit să fug în altă regiune a Moldovei, dar sincer să fiu nici nu știu ce să fac pentru a nu nimeri în armata transnistreană, mai mult ca atât, eu am depus jurământ de credință Patriei – Republica Moldova”, a relatat echipei Promo-LEX un tânăr din orașul Dubăsari, care a dorit să-și

păstreze anonimatului.

Studiul „Obligațiile militare ale locuitorilor regiunii transnistrene a Moldovei”, lansat de Promo-LEX în 2008, demonstrează că drepturile fundamentale ale tinerilor din regiune sunt încălcate. Mai mult ca atât, Asociația consideră că lipsa de informație și susținere a tinerilor agravează în acest an situația drepturilor lor.

„Este deosebit de important ca tinerii să fie informați de posibilitatea arestării lor pe malul stâng al Nistrului. Noi am sesizat și solicitat intervenția autorităților constituționale în vederea prevenirii abuzurilor și soluționării problemelor a mii de tineri din regiune. Contăm pe receptivitatea Ministerului Apărării și Ministerului Reintegrării, care se arată deschiși spre soluționarea problemelor acestor persoane”, a menționat Ion Manole, Președintele Asociației Promo-LEX .

Promo-LEX îndeamnă persoanele ce s-au confruntat cu situații de abuz și reținere ilegală, sau cunosc astfel de cazuri, să apeleze la numerele de telefon: 022 450024 sau 069070800.

Pe 3 martie 2009, mass-media din regiune au difuzat o serie de interviuri cu adjunctul „procurorului militar” din „rmn”, Valentin Popov. Acesta a afirmat că „procuratura militară” din regiune a efectuat verificarea persoanelor care au fost eliberate de satisfacerea „serviciului militar” și a constatat că doar în cadrul „campaniei de înrolare” din anul 2008 au fost „ilegal” eliberați de satisfacerea serviciului militar 443 tineri, iar pentru ultimii trei ani această cifră se ridică la peste 800 persoane.

*****

Note pentru editori:

Studiul „Obligațiile militare ale locuitorilor regiunii transnistrene a Moldovei” poate fi accesat: <http://www.promolex.md/index.php?module=publications>

Interviurile din media transnistrene pot fi accesate:

<http://www.nr2.ru/pmr/222783.html>

<http://www.regnum.ru/news/1132688.html>

<http://www.tiras.ru/kriminalnoe-chtivo/7264-voennoj-j-prokuratoroj-pmr-vyjavleny.html>

http://www.prokuror-pmr.org/index.php?option=com_content&task=view&id=666&Itemid=3496

Pentru informații suplimentare vă rugăm să contactați: Pavel Postica, Jurist Asociația Promo-LEX , tel. (+373 22) 45 00 24, e-mail: info@promolex.md.

Dreptul la libertate și securitate a persoanei în regiunile de conflict

În perioada 5-6 mai, Asociația Promo-LEX a organizat Conferința cu tema “Dreptul la libertate și securitate a persoanei în regiunile de conflict”. Evenimentul a fost găzduit de Hotelul CODRU, Chișinău. În total, în cadrul conferinței au participat cca 60 de persoane:

reprezentanți din cadrul Ministerului Reintegrării, Ministerului Apărării și Ministerului Justiției; reprezentanți din cadrul Ambasadelor Germaniei, Cehiei, României; Centrul pentru Drepturile Omului; reprezentanța specială a UE în Moldova; Judecători și Procurori, care activează în Judecătoriile și Procuraturile raioanelor Bender, Căușeni,

Dubăsari, Rezina, Florești, Grigoriopol, Slobozia și Rîbnița. De asemenea, în cadrul conferinței au participat reprezentanți ai societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului și reprezentanți ai organizațiilor internaționale preocupate de problematica drepturilor omului în regiunea transnistreană a Moldovei.

Este de menționat faptul că discuțiile conferinței nu s-au axat doar pe problemele din regiunea transnistreană a Moldovei, dar și pe problemele din regiunile de conflict „înghețate” din Georgia și din regiunea Caucazului de Nord și Federația Rusă. Cu acest prilej, în cadrul conferinței au fost invitați să participe experți din Georgia și Marea Britanie.

Conferința a fost deschisă cu un cuvânt de salut din partea dlui Alexandru Postica – Director Executiv al Asociației Promo-LEX și din partea dlui Ion Stăvilă – Viceministrul Reintegrării.

„Împreună cu experții străini vom încerca să depistăm exemplele pozitive din aceste regiuni pentru a le implementa în legislația națională, dar și pe cele negative pe care trebuie să le evităm”, a spus Alexandru Postica.

În prima zi a conferinței au fost abordate o serie de probleme legate de problematica drepturilor omului în regiunea transnistreană. Dl Dumitru Mînzărari, expert al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” a vorbit despre aspectele securității regionale, menționînd situația fragilă în care se află Republica Moldova. În alocuțiunea sa dnul Mînzărari a explicat care sunt cauzele și natura conflictului, precum și perspectivele soluționării acestuia.

În cadrul prezentării sale, dl Ion Stăvilă a relatat despre eforturile autorităților R.M. în rezolvarea conflictului transnistrean și protejarea drepturilor omului în regiunea transnistreană. Ultimul a reiterat intenția de a contribui la rezolvarea oricăror probleme care apar pe teritoriul transnistrean în limita competenței acestei instituții.

Popovschii Stepan, jurist din regiunea transnistreană, a explicat că instanțele de judecată care activează în regiunea transnistreană nu sunt în măsură să asigure o examinare echidistantă și justă a cauzelor. În special a menționat imperfecțiunea cadrului, precum și modul netransparent în care sunt examinate cauzele în așa zisele instanțe de judecată. La fel a menționat că este necesară crearea unei structuri complexe care ar fi în stare să examineze litigiile din regiune sub egida unei structuri internaționale.

Președintele Asociației Juriștii pentru Drepturile Omului, dl Vladislav Gribincea a vorbit participanților conferinței despre problemele de jurisdicție în legătură cu examinarea cauzelor complexe din regiune. În lumina dosarului Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Federației Ruse, d-nul Gribincea a concluzionat că situația în mare parte nu s-a schimbat de la pronunțarea deciziei în 2004.

Tot în prima zi de conferință, dl Ion Manole a făcut o prezentare la tema Libertatea și siguranța persoanei în Republica Moldova. În cadrul prezentării sale, Dl Ion Manole a declarat că problema abordată în sine este una deosebit de complexă, fapt demonstrat prin interpretarea ei în cadrul sistemului juridic național și cel european, însă necesită o abordare specială atunci când este examinată în cadrul unui sistem ilegal, prezent în zonele lipsite de legitimitate și recunoaștere internațională. De asemenea, Ion Manole a menționat și faptul că fiind limitat în acțiunile sale pe teritoriul din stînga Nistrului precum și lipsit de legitimitate, regimul de la Tiraspol nu are dreptul să lipsească persoanele de libertate. În diferite perioade, eforturile autorităților constituționale în vederea eliberării deținuților politici (Ilașcu, Ivanțoc, Petrov-Popa și Leșco) au fost considerabile precum și apreciate atât de către opinia publică națională cât și de instanța europeană. În acest context, este logic să ne întrebăm dacă autoritățile RM nu ar fi trebuit să procedeze la fel în toate cazurile de arestare

sau detenție aduse la cunoștința lor. Or, nu au fost înregistrate careva eforturi similare în cazurile pe care le cunoaștem sau altele. Dimpotrivă, marea majoritate a examinării demersurilor sau a plîngerilor aveau un singur răspuns – cel bazat pe faptul că “în legătură cu situația creată politică creată după 1992, organele de drept sunt lipsite de posibilitatea de a interveni în apărarea drepturilor și intereselor legale ale locuitorilor regiunii transnistrene”, sau că Republica Moldova nu deține controlul efectiv asupra acestui teritoriu, fără a pierde ocazia de a anunța victima sau reprezentanții acestora despre faptul că “odată cu ratificarea CEDO precum și a Protocoalelor la ea Moldova a declarat că nu va putea asigura respectarea dispozițiilor Convenției în privința omisiunilor și a actelor comise de organele autoprocimatei republici nistrene pe teritoriul controlat efectiv de ele pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această zonă”. Însă, faptul că autoritățile constituționale nu dețin controlul de facto asupra regiunii transnistrene nu eliberează Guvernul (Statul) de responsabilitatea privind situația din acest spațiu, a declarat Ion Manole.

În același context, Ion Manole a mai menționat că o simplă analiză a situației ultimilor cca 20 ani din spațiul post-sovietic și din Balcani justifică opinia privind ineficiența structurilor internaționale în ceea ce privește atât prevenirea conflictelor (fosta Iugoslavie, Cecenia) cît și implicarea în gestionarea post-conflict (Georgia, Moldova). Lipsa unor eforturi conjugate și respectiv a unor rezultate vizibile continuă să afecteze viața a milioane de oameni. În opinia noastră, situația poate fi alta în cazul în care ar exista o atenție sporită aspectelor ce țin de respectarea drepturilor omului.

Cea de-a doua zi a conferinței a fost dedicată situației din regiunea Caucazului de Nord, Federația Rusă și Georgia. În acest sens, Doina Ioana Străisteanu, expert în domeniul

drepturilor omului a relatat despre jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului în cauzele ce au ca obiect situațiile din Cecenia. La moment Curtea Europeană a pronunțat în jur de 100 de hotărîri pe aceste cauze și există o mulțime de cereri neexaminat. Exemplul Ceceniei a fost prezentat drept unul negativ, scenariul căruia urmează a fi evitat în situația Moldovei.

În ceea ce privește libertatea și siguranța persoanei în regiunile de conflict din Georgia, Nikoloz Legashvili, Președintele Consiliului de Administrare al Asociației „Articolul 42 al Constituției” a relatat esența conflictelor din Georgia și evoluția acestora. Deși nu există o jurisprudență bogată în ceea ce privește cauzele de violare a drepturilor omului pentru Georgia la Curtea Europeană, oricum experiența relatată de către dnul Legashvili a fost necesară pentru a înțelege care este importanța negocierilor în cadrul conflictelor înghețate.

Tot în cadrul celei de-a doua zile a Conferinței Veaceslav Balan, expert în domeniul drepturilor omului a vorbit despre Rolul Curții Penale Internaționale. În acest context s-a menționat faptul că, în primul rînd Moldova ar trebui să ratifice Statutul de la Roma și în al doilea rînd acest lucru trebuie să fie făcut fără a exclude regiunea transnistreană. Importanța acestui mecanism s-a arătat decisivă în curmarea acțiunilor ilegale ale unor indivizi îndreptate împotriva umanității. Un exemplu clar de acțiune a Statutului de la Roma s-a arătat situația președintelui Sudanului care a fost arestat recent pentru crimele împotriva umanității.

În urma alocuțiunilor experților invitați s-au conturat următoarele propuneri și concluzii referitoare la situația drepturilor omului în regiunea transnistreană și anume:

- întreprinderea tuturor măsurilor ce stau în puterea autorităților constituționale pentru acoperirea vidului informațional care persistă în regiune mai mult de 17 ani;

- creșterea încrederii locuitorilor din stînga Nistrului față de autoritățile de drept din dreapta Nistrului;
- dotarea instituțiilor de drept cum ar fi Judecătorii, Procuraturi și Comisariate de poliție create special pentru raioanele aflate în afara contrului autorităților și suplinirea numărului angajaților acestor instituții;
- luarea de atitudine față de actele emise de organele locale de administrare și de drept;
- investigarea minuțioasă a fiecărui caz de violare a dreptului la libertate și siguranță și documentarea corespunzătoare a acestuia.

Conferința a fost organizată în cadrul proiectului “Dreptul la libertate și securitate a persoanei în regiunile de conflict”, proiect implementat grație suportului oferit de Balkan Trust for Democracy și Black Sea Trust for Regional Cooperation / A Project of the German Marshall Fund.

Scopul de bază al acestui proiect este de a identifica soluții adecvate și viabile pentru promovarea și apărarea dreptului la libertate și securitate a persoanei în regiunea din stînga Nistrului (Transnistria) fiind preluate practicile pozitive din regiunile de conflict și post-conflict din Georgia, fosta Iugoslavie și Caucazul de Nord, prin intermediul schimbului de experiență la nivel regional.

De asemenea, în cadrul acestui proiect va fi elaborat un studiu cu privire la libertatea și securitatea persoanei în regiunile de conflict din Moldova, Georgia, Federația Rusă și Fosta Iugoslavie. Studiul va fi publicat și prezentat publicului larg în luna Septembrie 2009.

Foaie de parcurs pentru reconciliere națională și integrare europeană

Sumar Executiv

Criza politică acută de după alegerile generale (aprilie 5, 2009) din Republica Moldova a zdruncinat fundamentele statului de drept constituțional în RM. Acuzațiile de fraudă electorală și utilizarea pe larg a resurselor administrative de către guvernare nu au fost remediate, generând proteste de stradă și tensiuni politice majore. În loc de a răspunde acestor frustrări, autoritățile au acuzat protestatarii și opoziția de tentativa unei lovituri de stat, recurgând la arestări în masă și maltratări ale protestatarilor pașnici. Validarea alegerilor de către Curtea Constituțională nu pune capăt crizei, la acuzațiile de fraudare adăugându-se și maltratarile comise de poliție. În aceste condiții, concilierea națională poate fi asigurată numai prin urmarea unei Foi de Parcurs, acceptată de către toți actorii implicați, clasa politică și societatea civilă, articulată pe restabilirea statului de drept, legitimitatea alegerilor și integrarea europeană a RM. Acest document reprezintă o inițiativă a societății civile, care este deosebit de preocupată de impactul acestei crize, sugerând un mecanism de administrare a situației de impas. Dorim să propunem astfel primii pași care definesc următoarele obiectivele:

- repunerea în normalitate și asigurarea funcționării instituțiilor democratice,
- asigurarea libertăților și drepturilor fundamentale,
- întărirea coeziunii sociale și Europene pe timp de criza.

Evaluarea situației curente:

Potrivit rapoartelor de observare, scrutinul parlamentar din aprilie 2009 a fost „parțial liber și incorect” (Coaliția 2009) sau „liber și parțial corect” (Misiunea de observare OSCE-ODIHR). Numeroase nereguli semnalate în campanie de către observatorii naționali și internaționali (utilizarea abuzivă a resurselor statului în beneficiul partidului de guvernământ, modificarea improprie a listelor electorale, persecutarea opoziției și menținerea controlului rigid asupra mass media publice) au compromis categoric procesul electoral. Sentimentul generalizat de fraudare a alegerilor pe fundalul unor declarații pripite ale guvernării a generat proteste de stradă, imediat după anunțarea rezultatelor premininare de către CEC. Nemulțumirea unei părți importante a electoratului a luat forma unor ample mișcări de stradă la 6 aprilie, purtând un caracter pașnic. Acțiunile de protest au continuat pe data de 7 aprilie, suprapunându-se în după amiaza zilei cu ciocniri cu trupele de ordine, după care anumite elemente agresive au vandalizat două instituții ale statului, neprotejate de către gardienii acestora.

În urma acestor contestări de legitimitate a scrutinului electoral, organele de forță din RM, invocând doar acțiunile de vandalizare întreprinse de persoanele violente, au lansat ample represalii contra tuturor protestatarilor fără nici o diferență. S-a recurs la intimidări directe ale presei și a jurnaliștilor. Au urmat sute de cazuri de rețineri și arestări în baza unor proceduri sumare, de către poliție și persoane în civil neidentificate, conducând la utilizarea brutală a forței și a maltratărilor. Ignorarea prezumției nevinovăției în raport cu cei arestați, represaliile politice lansate după alegeri contra manifestanților pașnici, a opoziției și a societății civile au condus la formarea neîncrederii în instituțiile publice, cultivarea stării de frică. Au fost documentate sute de cazuri de tratamente degradante și inumane aplicate persoanelor reținute în incinta comisariatelor de poliție. Apelul la amnistiere pentru acțiunile de comitere a

torturilor, lezează principiul internațional de ne-impunitate, investigațiile cazurilor de maltratare sunt timide și deocamdată doar declarative.

Acestor acțiuni li s-au adăugat campanii de intimidare a societății civile, a presei independente și a partidelor de opoziție, în săptămânile imediat următoare, adâncind clivajele existente în societate și compromițând funcționarea instituțiilor democratice. Actorii politici implicați în această criză vin cu acuzații reciproce, profund virulente, lipsindu-le un cadru adecvat de dialog politic. Mass-media publică și privată este puternic polarizată: instituțiile media publice sunt aservite de actuala guvernare, instituțiile media private promovează imagini de confruntare și de polarizare a societății.

Pe fundalul degradării climatului politic, reacțiile UE rămân modeste, iar reacția din partea SUA întârzie. Deși anumite instituții ale Consiliului Europei au lansat acțiuni de evaluare și investigare a situației create, criza politică nu a fost dezamorsată. Lipsa acțiunilor ferme poate fi percepută de către guvernarea actuală ca o invitație la impunitate, în detrimentul respectului pentru drepturile și libertățile civile, a statului de drept și în absența unei legitimități cuprinzătoare în societate. Doar o implicare mai robustă și fermă a Uniunii Europene, SUA și a altor actori internaționali în Moldova va readuce în țară speranța guvernării democratice și a funcționării stabile a instituțiilor democratice.

Criza actuală necesită acțiuni prioritare:

- restabilirea ordinii de drept, a echilibrului și separării reale a puterilor în stat
- prin tragerea la răspundere a celor vinovați de acțiuni asimilate torturii, dar și a celor care s-au dedat actelor de vandalism
- crearea condițiilor necesare pentru inițierea și consolidarea dialogului politic, într-un mediu pluralist.

Acest document reprezintă o poziție consolidată a experților societății civile din Republica Moldova asupra măsurilor optime pe termen scurt și pe termen mediu cu scopul de a găsi soluția pentru criza politică curentă, într-un mod pașnic și exclusiv prin mijloace legale.

I. ASIGURAREA FUNCȚIONĂRII INSTITUȚIILOR DEMOCRATICE

Instituțiile europene specializate (CoE, OSCE/ODIHR și UE) constată că funcționarea instituțiilor democratice necesită progrese și reforme în Republica Moldova. Sistemul judecătoresc este extrem de vulnerabil presiunilor politice, reforma Procuraturii Generale nu a avut loc în esență, gradul de dependență și imparțialitate a acesteia este foarte mic. Verticalitatea puterii executive rămâne a fi o prerogativă exclusivă a unui singur partid, ceea ce exclude exercitarea pluralismului politic și face imposibilă responsabilizarea factorilor decizionali de către Parlament pentru acțiunile lor. Instituția Președintelui a monopolizat de facto toate deciziile în stat, asigurându-și astfel totală impunitate și concentrând cele mai importante competențe decizionale ale statului. Disfuncționalitățile statului de drept și a instituțiilor democratice s-au confirmat după alegerile din 5 aprilie prin represaliile inițiate de autorități. Restabilirea funcționării instituțiilor democratice și revenirea la vectorul integrării europene sunt imposibile fără asigurarea unor condiții de bază în restabilirea instituțiilor democratice, prin următoarele acțiuni:

Pe termen scurt:

1.1. Stoparea acțiunilor opresive și de intimidare a societății civile prin intermediul controalelor fiscale și intervenției Ministerului Justiției; a purtătorilor de altă opinie, în particular pe criterii politice.

1.2. Investigarea de către o Misiune Internațională de Investigare a tuturor acțiunilor și abuzurilor întreprinse în perioada 6-15 aprilie de către trupele de ordine și de securitate, urmată de judecarea ilegalităților depistate.

1.3. Instalarea unei Misiuni UE de Consolidare a Instituțiilor democratice (Rule of Law Mission), i.e pentru promovarea reformelor in domeniile: justiție, procuratură, poliție, serviciile de securitate, și alte structuri de forță.

1.4. Instituirea unui Mecanism de consultări permanente între CEC și partide politice, presă și societate civilă, cu asistența UE și OSCE. Ajustarea legislației electorale din RM potrivit recomandărilor UE și Comisiei de la Veneția, cu privire la cadrul de organizare a alegerilor în RM.

Pe termen mediu: 1.5. Renunțarea la controlul politic direct și indirect asupra justiției, sporirea rolului Consiliului Superior al Magistraturii asupra sistemului judecătoresc,

1. 6. Consolidarea independenței și responsabilității funcționale în activitățile Procuraturii Generale. 1.7. Depolitizarea funcției Președintelui RM, prin detașarea sa de afilierea la orice partid politic.

1.8. Întărirea mecanismelor legale de asigurare a separării puterilor în stat, prin consolidarea rolului Parlamentului în monitorizarea și responsabilizarea reală a Guvernului central, consolidarea instituției Parlamentului RM în calitate sa de instituție legitimă reprezentativă și supremă în stat,.

1.9. Asigurarea unei viitoare transformări eficiente a Audiovizualului Public, întărirea controlului public și al independenței instituțiilor legale de coordonare (Consiliul Coordonator al Audiovizualului, Consiliul Observatorilor al IPNA „Compania Teleradio-Moldova).

II. JUSTIȚIA, DREPTURI ȘI LIBERTĂȚI FUNDAMENTALE

Situația drepturilor omului a înregistrat o degradare constantă în ultimii ani, pe fundalul manifestării de progrese pe plan regional și de stagnare a reformelor politice în Republica Moldova. Cele mai grave curențe de funcționare au fost înregistrate la capitolele: independența justiției și dreptul la un proces echitabil, libertatea de expresie și dreptul cetățeanului la informație, autonomia locală și statutul opoziției politice. Cenzura instituită în mass media

de stat a izolat societatea civilă și opoziția de puterea politică, tensionând relațiile lor și suprimând pluralismul politic. Încălțările grave ale drepturilor omului de după 5 aprilie indică asupra degenerării sistemului politic, dar și a vulnerabilității lui extreme în condiții de criză, mai ales prin faptul lipsei unei independențe reale a sistemului judecătoresc, menținerea procuraturii sub tutela politică, și persistența unor deficiențe majore în funcționarea sistemului politiei. Reflectarea părtinitoare a mass media confirmă cenzura și discursul virulent al presei controlate de partidul de guvernământ, îngrădind accesul purtătorilor altor viziuni din societatea civilă sau a partidelor de opoziție la mass-media. Rapoartele de monitorizare din perioadele preelectorale, electorale și postelectorale indică asupra faptului că mass-media publice sunt utilizate pe rol de instrumente de propagandă.

Pe termen scurt:

2.1. Garantarea respectării dreptului la siguranță și libertatea persoanei. Respectarea prezumției nevinovăției și dreptului de acces la justiție echitabilă și corectă. Asigurarea accesului neîngrădit la justiție, asigurarea serviciilor de avocat și asistentei medicale pentru persoane deținute.

2.2 Investigarea promptă și efectivă a tuturor cazurilor de maltratare, tragerea la răspundere persoanelor responsabile de încurajarea, comiterea și de tolerarea cazurilor de tortură în poliție.

2.3. Asigurarea libertății de întruniri și acțiuni pașnice de protest, în conformitate cu standardele internaționale.

2.4. Efectuarea unei ample Anchete Internaționale asupra violentelor provocate pe 7 aprilie, în vederea elucidării acțiunilor organelor de menținere a ordinii publice, altor actori, cu participarea experților naționali și internaționali, rezultatele fiind anunțate publicului larg,

2.5. Vizita Înaltului Reprezentant al OSCE pentru Libertatea Mass media, cu ulterioara delegare a unui Trimis Special al

său, cu scopul de a promova acțiunile necesare pentru a asigura independența mass mediei publice, încetarea discursului virulent, a propagandei xenofobe și antidemocratice în mediile controlate de putere, respectarea legislației în vigoare și a codului deontologic al jurnalistului.

2.6. Misiunea UE de consolidare a instituțiilor democratice va coopera cu Oficiul pentru Problemele Strategice în domeniul activității Poliției al OSCE (Strategic Police Matters Unit) pentru coordonarea și implementarea reformelor sistemului polițienesc din Republica Moldova

2.7. Reevaluarea respectării angajamentelor Republicii Moldova în domeniul justiției și a drepturilor omului, asumate în cadrul relațiilor cu UE și CoE, stabilirea criteriilor exacte cu indicatori de măsurare a performanțelor Republicii Moldova la prioritățile menționate.

Pe termen mediu:

2.8. Lichidarea cenzurii politice în RM, practicate de către anumite posturi publice și private, asigurarea respectării de către mass media a normelor legale și standardelor profesionale, precum și sancționarea discursului virulent și anti-democratic în presa scrisă și electronică.

2.9. Asigurarea accesului liber, nediscriminatoriu și egal tuturor actorilor societății civile și celor politici la posturile publice de TV și Radio.

2.10. Demiterea și alegerea unei noi conduceri ale Audiovizualului Public, necompromisă de introducerea cenzurii, stimularea discursului virulent și partizan din perioadele preelectorale și postelectorale în RM.

2.11. Asigurarea transparenței și accesului liber la informația cu privire la proprietățile mass-media, inclusiv asupra informației despre tirajele de presă și structurile de holding mass-media existente în RM.

III. DIALOGUL POLITIC

Criza politică din RM se adâncește în absența unui dialog

instituționalizat și democratic. Societatea civilă din RM așteaptă cu multă speranță acțiuni ferme de mediere și implicare a UE. Încrederea publicului trebuie să fie restabilită prin dialog instituționalizat și prin medierea unor personalități notorii și credibile, delegate de către Comisia Europeană. Dialogul politic poate încuraja funcționarea instituțiilor democratice. Dialogul trebuie să includă participarea deplină și efectivă a societății civile și a partidelor politice. Un cadru viabil de dialog politic dintre opoziție și autorități trebuie să opereze cu instrumente adecvate de formare a consensului, având un mecanism de monitorizare a implementării deciziilor agreeate. Rezultatele acestui dialog vor avea repercusiuni profunde asupra adâncirii ori restrângerii acordului politic UE-RM.

Pe termen scurt:

3.1. Crearea unei Conferințe Politice Permanente (CPP) în Republica Moldova, cu scopul facilitării dialogului politic între opoziție și autoritățile Republicii Moldova (Guvernul în exercițiu).

3.2. Delegarea unui înalt oficial al UE pentru rolul de mediator al crizei politice curente, cu secretariat permanent și funcția de coordonare și monitorizare a acțiunilor de restabilire a instituțiilor constituționale și spațiului public democratic în RM.

3.3. Înființarea unor Grupuri de lucru (Task Force) sub egida Conferinței Politice Permanente (CPP), cu sprijinul partidelor politice și a societății civile, având următoarele scopuri:

- investigarea evenimentelor din data de 7 aprilie (protestele, violența, dar și acțiunile poliției din 7 aprilie și ulterior),
- investigarea surselor de discurs virulent și a căilor necesare pentru normalizarea standardelor deontologice în mass-media,
- crearea mecanismelor și instrumentelor de instituire a controlului democratic eficient asupra organelor de forță în RM.

- investigarea acuzațiilor de fraude și falsificări electorale, verificarea probelor colectate de către opoziția politică, și monitorizarea măsurilor de remediere a crizei (registru alegătorilor, rolul autorităților, confidența publică).

3.4. Impunerea unui moratoriu asupra oricăror decizii care ar escalada situația politică de criză în RM, evitând declarații sau acțiuni, prin care s-ar restrânge ori contribui la suprimarea libertății presei.

3.5. Stoparea acțiunilor întreprinse de Guvernul RM după alegeri pentru intimidarea autorităților locale prin reducerea transferurilor de la bugetul public central pe criterii politic-clientelare.

3.6. Autoritățile RM vor respecta necondiționat obligațiile lor în conformitate cu acordurile semnate cu UE și, în acest context, vor abroga decizia unilaterală cu privire la vize și sancțiuni impuse României, stat membru al UE.

Pe termen mediu:

3.7. Acceptarea de către UE a negocierii unor politici mai generoase de vize și facilități politice în funcție de revenirea Republicii Moldova la normalitate pe plan intern și extern, prin efectul creării mecanismelor instituționale (Conferința pentru RM sub egida UE și respectarea Acordului de facilitare a vizelor UE-RM).

3.8. Condiționarea semnării viitorului acord UE – RM de rezolvare democratică a crizei politice din Moldova, prin reinstalarea statului de drept și a libertăților fundamentale.

3.9. Susținerea de către UE a unui program robust de consolidare a instituțiilor democratice și pluraliste în RM, ca urmare a evaluării faptelor și vulnerabilităților specifice sistemului politic și crizei post-electorale.

4. CRIZA ECONOMICĂ

Moldova este deja afectată de criza economică. Începând cu lunile iunie-iulie 2009 Guvernul nu va fi capabil să-și onoreze obligațiile la plata pensiilor și salariilor. Peste

450 mii de cetățeni ai RM muncesc în prezent peste hotarele țării, comparativ cu 350 mii de angajați în sectorul real al economiei. Migrația în masă a populației a condus la creșterea volumului de remitențe, care în 2008 constituiau peste 1/3 din PIB-ul țării. Consumul a fost factorul care a asigurat creșterea bugetului de stat, dependent de consum în proporție de peste 90%. Influența ne semnificativă a sectorului real asupra bugetului public a determinat degradarea mecanismelor de piață și a mediului economic din Moldova. Criza mondială a dus la reducerea bruscă a remitențelor (în primul trimestru al lui 2009 s-au redus de 2 ori față de ultimele 2 trimestre din 2008). Rezervele valutare ale BNM s-au redus cu 40%, masa monetară s-a redus cu circa 25%, ceea ce a dus la stoparea creditării economiei. Bugetul de stat se execută sub nivelul anului 2008, bugetul asigurărilor sociale (din care sunt achitate pensiile) riscă să fie executat cu 15-20% mai puțin decât s-a planificat. În circumstanțele unei crize serioase atât la nivel global cât și la cel național, considerăm că este nevoie să examinăm următoarele priorități urgente:

Pe termen scurt:

4.1. Asigurarea transparenței în cheltuirea fondurilor publice pentru restabilirea edificiilor Parlamentului și Președinției RM, și excluderea schemelor frauduloase de subtilizare a fondurilor publice.

4.2. Crearea unui Consiliu Național Anti-Criză, reprezentativ, format cu participarea egală a partidelor politice, societății civile și mediului de afaceri. Consiliul Național Anti-Criză va participa la negocierea condițiilor de asistență economică externă cu instituțiile financiare internaționale, având funcții consultative în raport cu autoritățile publice. Consiliul Național Anti-Criză va monitoriza acțiunile și politicile statului în depășirea crizei economice și consecințelor sale sociale.

4.3. Constituirea unei Conferințe a Partenerilor pentru Dezvoltare pentru Moldova cu scopul de a coordona și eficientiza asistența democratică externă pentru țară, în

vederea asigurării instrumentarului necesar pentru depășirea crizei politice și financiare.

4.4. Revizuirea bugetului public adoptat pentru 2009 cu scopul optimizării cheltuielilor publice: lansarea unui set de Proiecte Naționale Publice în infrastructură, conservarea energiei, reparații de școli, grădinițe, spitale, cu scopul păstrării locurilor de muncă în condițiile avansării crizei economice.

Pe termen-mediu:

4.5. Pentru administrarea eficientă, transparentă și responsabilă a finanțării externe, UE trebuie să înființeze un Fond Național de Dezvoltare (FNDRM), decuplat de bugetul de stat al RM, dar orientat spre nevoile de dezvoltare ale țării și proiectele agreeate de comun acord cu Partenerii pentru Dezvoltare și actorii locali (inclusiv businessul privat și societatea civilă).

4.6. Asigurarea protecției sociale tuturor categoriilor bugetare și păturilor social-vulnerabile, în paralel cu restrângerea investițiilor capitale și a cheltuielilor curente exagerate. Atenuarea efectelor crizei economice prin politici economice de relaxare monetară și valutară flexibile.

4.7. Sporirea eforturilor de reformare a sectorului public, în special a reformei Administrației Centrale, oferind asistență pentru reformele esențiale prin: (1) delegarea de consilieri europeni în cadrul ministerelor și agențiilor executive ale RM, (2) coordonarea și monitorizarea impactului unor politici și decizii luate de Guvernul RM, într-un format consultativ, credibil și reprezentativ.

Chișinău, 1 mai 2009

Semnături:

Cornelia Cozonac, Director, Centrul de Investigații
Jurnalistică

Ion Manole, Președinte, Asociația Promo-Lex

Igor Munteanu, Director Executiv, Institutul pentru Dezvoltare

și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

Mihai Roșcovan, Director, Business Consulting Institute

Vlad Lupan, Analist Politic, Fost Diplomat

Vasile Spinei, Președinte, Asociația Acces-Info

Nadine Gogu, Director, Centrul Independent de Jurnalism

Sergiu Ostaf, Director, Centrul de resurse pentru drepturile omului CReDO

Vlad Spanu, Director, Fundația Moldova (Statele Unite ale Americii)

Eugen Carpov, Manager Internațional, Fost Diplomat

Sergiu Panainte, Analist Politic, Political and Security Statewatch

Dumitru Mînzărari, Jurnalist independent, Comentator politic

Angela Soltan, AQA Logistic – Consulting

Cornel Ciurea, Profesor Universitar, Mișcarea Europeană din Moldova

Petru Macovei, Director Executiv, Asociația Presei Independente

Oazu Nantoi, Director de programe, IPP

Octavian Țăcu, Șeful Catredei Relații Internaționale, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Ștefan Gorda, Manager internațional, Fost Diplomat

Veaceslav Ioniță, Director de programe, IDIS „Viitorul”

Nicolae Negru, Jurnalist, Centrul Independent de Jurnalism

Vanu Jereghi, Director, Institutul pentru Drepturile Omului

Victoria Tataru, Director executiv, Centrul de Informare, Instruire și Analiză Socială „CAPTES”

Valeriu Saharneau, Președinte, Uniunea Jurnaliștilor din RM

Gheorghe Ierizanu, Director, CARTIER

Ludmila Popovici, Director executiv, Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii “Memoria”

Tatiana Busuncian, Director, Centrul Pro Marshall din Republica Moldova

Corneliu Cirimpei, Președinte, Centrul de Dezvoltare a Tineretului

Lilia Carașciuc, Director executiv, Transparency International Moldova

Pentru a subscrie la acest document, expediați un e-mail la laura.bohantov@viitorul.org, indicând numele Dvs. și organizația pe care o reprezentați.

Promo-LEX: Rezultatele celui de-al treilea raport de monitorizare în regiunea transnistreană a Republicii Moldova a alegerilor parlamentare. Perioada 3 aprilie – 22 aprilie 2009

Asociația „Promo-LEX” membră a Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009” publică cel de-al treilea raport de monitorizare în regiunea transnistreană a Republicii Moldova a alegerilor parlamentare pentru perioada 3 aprilie – 22 aprilie 2009.

Proiectul este susținut financiar de Fundația Eurasia din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi) și Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Sumarul Raportului

Autoritățile electorale nu au asigurat condiții minime pentru exercitarea dreptului la vot cetățenilor din regiunea transnistreană. Au lipsit informațiile privind concurenții electorali și programele acestora precum și informațiile privind locul, data și actele necesare pentru exercitarea dreptului electoral.

În ziua desfășurării alegerilor, drumurile spre localitățile unde erau amplasate secțiile de votare erau patrulate intens de miliție, fiind înregistrate cazuri de ridicare a permiselor de conducere sau a numerelor de înmatriculare de la unele persoane care efectuau și respectiv intenționau transportarea alegătorilor către secțiile de votare. Unele dintre căile de acces spre localitățile unde erau amplasate secțiile de votare au fost blocate.

Nu au fost respectate uniform Hotărârile CEC, conform cărora rezultatul scrutinului trebuia consemnat într-un formular special și separat. Acest fapt a majorat numărul alegătorilor incluși în listele electorale suplimentare.

S-a constatat un deficit de 674 buletine de vot pentru Circumscripția nr.15 Dubăsari.

Promo-LEX a obținut acordul CEC în vederea verificării listelor electorale pentru cele 10 secții de votare la care au participat alegători din regiunea transnistreană, însă accesul la liste a fost asigurat numai la șase secții de votare. Nu a fost asigurat accesul la listele electorale din circumscripțiile nr.18 Florești, nr.26 Rezina și nr.3 Anenii Noi.

Nu au fost raportate cazuri de concediere de la serviciu pentru faptul participării la scrutinul din 5 aprilie 2009, deși au fost raportate amenințări ale unor persoane sau reprezentanți ai diverselor structuri și instituții din regiune.

În urma monitorizării secțiilor de votare, deschise pentru

alegătorii din regiunea transnistreană, au fost constatate diverse abateri de la legislația electorală: imposibilitatea deschiderii secției de votare 5/15 Corjova, lipsa unor indicatoare clare către secțiile de votare, prezența colaboratorilor de poliție în civil în preajma secțiilor de votare, efectuarea agitației electorale în ziua scrutinului, aplicarea neuniformă a prevederilor privind imprimarea ștampilei „Alegeri 5.02.2009”, admiterea la votare în baza altor acte decât cele prevăzute de legislație, pregătirea insuficientă a funcționarilor electorali, aplicarea neuniformă a prevederilor legale în cazul dispunerii concomitente a „vizei de domiciliu” și „vizei de reședință”, imposibilitatea deplasării urnei mobile în teritoriul controlat efectiv de autoritățile secesioniste, etc.

În rezultatul asedierii secției de votare 5/15 Corjova, la cele 2 secții de votare, unde s-a permis votarea alegătorilor din localitate, s-au prezentat doar 91 alegători din totalul de 1350 incluși pe listele electorale de bază. Mecanismul de menținere a păcii nu a fost în stare să asigure condiții minime pentru exercitarea drepturilor electorale în regiune.

Astfel, la scrutinul parlamentar din 5 aprilie 2009 au votat 4042 alegători din regiunea transnistreană, ceea ce reprezintă cca.50% din numărul participanților la scrutinul parlamentar precedent și 1,8% din numărul total al alegătorilor din Transnistria. Scăderea numărului de alegători se explică prin acțiunile de intimidare, persecutare și control fără precedent, exercitate asupra alegătorilor din regiune. Totodată, autoritățile constituționale nu au asigurat un minim necesar de informare electorală a alegătorilor și pentru participarea acestora la scrutin.

În general, mijloacele de informare în masă din regiune au reflectat scrutinul parlamentar din 5 aprilie 2009 preponderent în ziua alegerilor. În perioada post-electorală, mijloacele de informare în masă din regiune au reflectat intens evenimentele din centrul capitalei. Comparativ cu

perioada pre-electorală, informațiile post-electorale au fost prezentate neutru.

Recomandările Promo-LEX

- Intensificarea eforturilor privind modificarea sistemului electoral, care ar asigura drepturi și condiții nediscriminatorii pentru alegătorii din regiunea transnistreană;
- Intensificarea eforturilor diplomatice în vederea sensibilizării opiniei publice naționale și internaționale și determinării administrației de la Tiraspol să asigure condiții minime pentru exercitarea dreptului la vot;
- Informarea alegătorilor din regiunea transnistreană despre toate procedurile electorale;
- Pregătirea continuă și profesională a funcționarilor electorali;
- Asigurarea unei evidențe stricte la editarea și distribuirea buletinelor de vot pentru a nu admite deficitul sau surplusul exagerat;
- Revizuirea sistemului de întocmire a listelor electorale;
- Investigarea tuturor cazurilor care au creat obstacole în calea exercitării drepturilor electorale în regiunea transnistreană și sancționarea conform legislației în vigoare a tuturor persoanelor culpabile.

**APEL al Consiliului Național
al organizațiilor**

neguvernamentale din Moldova cătore Ministerul Justiției și Inspectoratul Fiscal

Chisinau, 29 Aprilie 2009 – Ministrului Justiției al R. Moldova, domnului Vitalie Pîrlog
Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, domnului Victor Coadă

Copii: Președintelui R. Moldova, Președintelui Parlamentului R. Moldova, Prim-Ministrului R. Moldova, ambasadelor și reprezentanțelor străine acreditate în R. Moldova

Nr. ieșire 03 din 28 aprilie 2009

Stimați Domni și Stimate Doamne,

Consiliul Național al organizațiilor neguvernamentale din Moldova își exprimă îngrijorarea în legătură cu solicitările Ministerului Justiției adresate unor ONG, scrisori din care reiese că organizațiile respective ar fi co-organizatori ai acțiunilor din 7 aprilie 2009, fapte care nu sunt adevărate. Ministerul Justiției solicită „poziția Asociației Obștești vizavi de evenimentele care au avut loc, precum și să informeze despre acțiunile întreprinse pentru prevenirea și stoparea violenței și asigurarea respectării prevederilor Legii privind întrunirile”. Totodată, Consiliul ONG este îngrijorat de acțiunile Inspectoratului Fiscal, care în aceeași perioadă a expediat, în mare parte la aceleași organizații, citații din partea inspectoratelor fiscale teritoriale, prin care se cere în termeni restrânși prezentarea documentelor ce țin de activitatea financiară pentru perioada 2008 – 2009, veniturile, sursele acestora și cheltuielile aferente.

Printre destinatarii acestor scrisori și/sau citații sunt cel

puțin următoarele ONG: Amnesty International Moldova, Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), Asociația pentru Promovarea Clinicilor Juridice din Moldova (APCJM), Asociația Presei Electronice (APEL), Centrul Independent de Jurnalism (CIJ), Centrul Național de Asistență și Informare a Organizațiilor Neguvernamentale din Moldova (CONTACT), IDIS „Viitorul”, Institutul de Politici Publice (IPP), Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADOM), Transparency International – Moldova, Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM). Observăm că aceste solicitări au vizat unele din cele mai active organizații ale sectorului asociativ al R. Moldova, majoritatea fiind implicate direct în monitorizarea alegerilor parlamentare și/sau a evenimentelor post-electorale.

Ținând cont de această situație, Consiliul ONG recomandă un șir de acțiuni pentru eliminarea tensiunilor și îngrijorărilor.

Ministerului Justiției:

- inițierea dialogului cu Consiliul ONG și reprezentanții organizațiilor solicitate pentru a elucida poziția organizațiilor menționate,
- prezentarea publicului larg listei complete de organizații cărora le-au fost expediate scrisorile respective.

Inspectoratului Fiscal:

- organizarea întâlnirii cu Consiliul ONG și reprezentanții organizațiilor menționate,
- informarea publicului larg asupra scopului controlului fiscal, listei complete de organizații supuse controlului fiscal și principiilor selectării organizațiilor respective.

Consiliul ONG reiterează poziția sa expusă la 8 aprilie 2009, prin care încurajează libertatea întrunirilor pașnice și condamnă acțiunile violente din 7 aprilie 2009. Consiliul ONG declară că, în vederea exercitării mandatului său aprobat la Forumul ONG din R. Moldova, se va implica activ în monitorizarea acțiunilor Ministerului Justiției și a

Inspectoratului Fiscal. Consiliul ONG reamintește instituțiilor executive centrale necesitatea respectării angajamentelor internaționale și principiilor de cooperare cu societatea civilă prevăzute de Strategia de dezvoltare a societății civile 2009 – 2011.

Polițiștii criminali trebuie pedepsiți, organizații pentru drepturile omului

„Procuratura are de îndeplinit o misiune sfântă: ea trebuie să tragă la răspundere toți polițiștii criminali, pentru că a aplica tortura este o crimă”, a declarat directorul executiv al Amnesty International în Moldova, Evgheni Goloșceapov, joi, 16 aprilie.

Liderul ONG-ului a făcut această declarație la o reuniune organizată la Chișinău de organizații pentru apărarea drepturilor omului, care au invitat și reprezentanți ai organelor de drept și avocați parlamentari, transmite Info-Prim Neo.

Activiști din mai multe ONG-uri au încercat să dea o apreciere tulburărilor din 7 aprilie de la Chișinău. După ce au reconstituit evenimentele, au ajuns la concluzia că poliția nu a intervenit pentru a preveni devastarea sediilor Parlamentului și Președinției în timpul zilei. În schimb după lăsarea întinericului, polițiști, în special fără uniforme, au arestat persoane care se aflau în preajma celor două clădiri.

Mai mult, activiștii pentru drepturile omului au atestat cazuri când poliția a arestat ulterior și a torturat persoane care nici nu se aflau pe 7 aprilie în Chișinău.

Participanții la ședința comună s-au ridicat în picioare în semn de compasiune față de persoanele care au murit sau au avut de suferit de pe urma tratamentului inuman la care au fost supuși în comisariatele de poliție. Gestul nu a fost susținut de Petru Corduneanu, șeful Direcției generale ordine publică din cadrul Ministerului de Interne, care a fost unicul ce a rămas pe scaun.

„Când se vorbește despre atâtea persoane asupra cărora a fost, bunăoară, aplicată tortura, nicidecum nu putem nu să dăm o apreciere obiectivă și acelor circa 200 de polițiști care au suferit din cauza acțiunilor ilegale. Ministerul de Interne nicidecum nu apără torturile”, a spus ofițerul de poliție.

ONG-urile organizatoare: Institutul de Reforme Penale, Amnesty International Moldova, Transparency International Moldova, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CreDO), Fundația Soros-Moldova, Asociația Promo-Lex, „Juriștii pentru Drepturile Omului” ș.a. au decis să constituie o Alianță Contra Torturii (ACT) în Moldova. Aceasta organizație neinstituționalizată va avea drept scop crearea unui mecanism unic de prevenire a torturii.

Avocați independenți și din cadrul ONG-urilor menționate declară că sunt gata să acorde în continuare ajutor persoanelor care au fost maltratate de poliție. Amnesty International Moldova anunță și un număr de telefon la care primește astfel de plângeri: 835808.

<http://www.info-prim.md/?x=24&y=22737>

DECLARAȚIA organizațiilor din domeniul drepturilor omului din Moldova privind modalitățile și condițiile reținerii persoanelor bănuite că ar fi participat activ la acțiunile violente ce au avut loc pe 6 și 7 aprilie 2009

Chișinău, 9 Aprilie 2009 – DECLARAȚIA organizațiilor din domeniul drepturilor omului din Moldova

Organizațiile semnatare își exprima îngrijorarea privind modalitățile și condițiile reținerii persoanelor bănuite că ar fi participat activ la acțiunile violente ce au avut loc pe 6 și 7 aprilie 2009.

Reiterăm:

Orice faptă pasibilă de răspundere penală urmează a fi investigată complet, obiectiv și sub toate aspectele cu respectarea tuturor garanțiilor procesuale;

Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, indiferent de circumstanțe (Art.3 Convenția Europeană);

În asemenea situații, orice persoană are dreptul la libertate și siguranță și poate fi reținută numai în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente (Art.5 Convenția Europeană);

Constatăm:

Ministerul Afacerilor Interne a comunicat despre reținerea

unui număr de cca 200 persoane (in dimineața zilei de 8 aprilie 2009);

Reținerea persoanelor "la locul faptei" si maltratarea in locuri publice de către persoane neidentificate (in civil) sub privirile indifferente ale colaboratorilor de politie;

Reținerea persoanelor în afara "locului faptei" (domiciliu, locul de studii etc.) cu încălcarea procedurii legale de citare;

Reținerea persoanelor care nu au participat la acțiunile violente;

Utilizarea la reținere de către forțele de ordine ale mijloacelor de transport cu numere de înmatriculare suspecte (numere de înmatriculare din regiunea transnistreană);

Agresarea și maltratarea jurnaliștilor, distrugerea si nimicirea camerelor video, foto precum si a informațiilor acestora;

Neinformarea rudelor despre reținerea persoanelor și/sau refuzul (interdicția) de a comunica locul aflării.

Toate acestea, creaza o stare de îngrijorare în legătură cu situația și starea persoanelor aflate în custodia organelor de drept, ridică semne evidente de întrebare privind respectarea și garantarea de către organele de drept a principiilor acceptate în societățile democratice. Aceste fapte pot zădărnici efortul organelor de drept în stabilirea circumstanțelor faptelor anchetate și trezesc dubii privind folosirea mijloacelor de forță în scop de intimidare.

In acest context, organizațiile semnatare solicită:

Respectarea strictă a prevederilor art.3 si 5 CEDO;

Reținerea persoanelor violente la locul faptei doar cu implicarea colaboratorilor politiei în uniforma de serviciu pentru a evita insinuări sau acuzații neîntemeiate;

Respectarea tuturor garanțiilor si drepturilor procesuale, o atenție sporită fiind atrasă dreptului la apărare;

Renunțarea la practicile de reținere fără probe suficiente privind implicarea persoanei concrete în acțiunile violente;

Inspectarea și monitorizarea de către Avocații Parlamentari

din Moldova, membrii Consiliului Național de Prevenire a Torturii a tuturor izolatoarelor de detenție preventivă din subordinea MAI, CCCEC, SIS și Ministerul Justiției, atât în capitală cât și în restul teritoriului țării;

Monitorizarea situației create de către organismele și instituțiile preocupate și specializate.

Asociația „Promo-LEX”,

Amnesty International Moldova,

CReDO,

RCTV „Memoria”,

Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova,

Asociația „Juriștii pentru drepturile omului”.

9 aprilie 2009

Declarație cu privire la escaladarea situației social- politice din Moldova după alegerile parlamentare 5 aprilie 2009

9 Aprilie 2009 – Exprimându-ne îngrijorarea față de agravarea situației social-politice în urma scrutinului din 5 aprilie 2009 și fiind preocupați de faptul că interpretările inadecvate ale acestor evenimente servesc drept justificare pentru decizii și acțiuni de natura să polarizeze și mai mult societatea, declarăm următoarele:

În ziua de 7 aprilie, în centrul Chișinăului au avut loc manifestări spontane și pașnice care au fost folosite pentru a

provoca acțiuni violente și criminale rezultate în distrugerea clădirilor Parlamentului și Președinției. Acțiunile întreprinse de forțele de ordine nu au fost de natură să prevină actele de violență și vandalism.

Condamnând în mod categoric acțiunile de violență și de vandalism, considerăm inadmisibilă prezentarea tuturor acțiunilor de protest doar prin prisma acestor acțiuni criminale. În particular, este complet nejustificat transferul de responsabilitate și de imagine de pe acțiunile grupului violent pe grupul mult mai numeros și reprezentativ de protestatari pașnici sau pe liderii politici, unii din care, de fapt, au încercat stoparea violențelor. Protestele pașnice nu au avut un mesaj antistatal.

În timp ce actele de violență ce s-au produs nu pot avea nicio justificare și trebuie investigate de organele competente, considerăm că protestele pașnice au izbucnit pe fundalul suspiciunilor legate de corectitudinea alegerilor și neîncrederea în instituțiile publice, inclusiv cele care au administrat procesul electoral, și, fiind cauzate, în context mai larg, de nemulțumirea tinerilor față de situația social-economică, de incertitudinea într-un viitor al lor în Republica Moldova.

Declarațiile post-electorale ale Șefului statului doar au contribuit la inflamarea acestor suspiciuni și au catalizat ieșirea în stradă a cetățenilor.

În prezent aceste acte de violență și vandalism sunt exploatare din plin de către autorități pentru a intimida opoziția și societatea civilă, pentru a restricționa libertățile și drepturile fundamentale ale cetățenilor, și așa firave; autoritățile au continuat restricționarea accesului la posturile publice de radio și TV; au restricționat accesul la Internet, la sursele de informare. Este lansată o campanie masivă de spălare a creierilor, de compromitere a participanților la protestele pașnice, a opoziției, a

purtătorilor de opinii diferite.

Folosirea de către Șeful statului a unor acuzații extrem de grave la adresa unor lideri politici, și calificarea acțiunilor acestora drept puci, lovitură de stat, răsturnare anticonsituțională, etc. înainte de orice investigații și decizii ale instanțelor de judecată escaladează și mai mult situația și polarizează societatea. Prin plasarea responsabilității pentru cele întâmplate asupra opoziției politice și a României, se creează un dușman intern și altul extern care ar putea fi utilizați pentru îndreptățirea eșecurilor guvernării.

Considerăm că în Republica Moldova se creează premisele pentru instaurarea unui regim polițienesc și dictatorial.

Pentru a evita aprofundarea crizei politice și economice, a preveni izolarea internațională a țării similare celei în care se află astăzi Belarus și a nu compromite viitorul european al Republicii Moldova tendințele actuale trebuie inversate. Ieșirea din criză este imposibilă fără antrenarea unui cerc larg de actori politici, a societății civile și organizațiilor internaționale.

Un rol aparte pentru ieșirea din criză le revine autorităților cărora le cerem:

- Să se abțină de la orice acțiuni, declarații, propagandă care vor avea drept efect deteriorarea situației;
- Să renunțe la mesaje virulente în scopul creării unui cadru de dialog politic pentru depășirea conflictului apărut.
- Să acționeze strict în limitele legii pentru ca să nu admită noi violențe;
- Să facă publice listele celor arestați și să asigure accesul la aceștia a avocaților și a organizațiilor de protecție a drepturilor omului;

- Să evite persecuțiile pe motive politice;
- Să pornească o investigație plenară, transparentă, cu participare internațională a cauzelor care au condus la declanșarea actelor de vandalism: identificarea persoanelor care au deturnat o parte din masa de protestatari pașnici spre Președinție și Parlament; identificarea persoanelor care au provocat acțiunile violente și criminale; în ce măsură acțiunile forțelor de ordine au fost adecvate situației și conforme misiunii acestora.
- Să asigure dreptul cetățenilor la libera circulație.
- Să asigure libertatea opiniei și a exprimării, inviolabilitatea libertății individuale și a siguranței cetățenilor.
- Să contribuie activ la eliminarea tuturor suspiciunilor cu privire la corectitudinea rezultatelor alegerilor parlamentare.

Ne adresăm tuturor instituțiilor de presă, dar în mod special Companiei „Tele-Radio Moldova”, să reflecte corect și imparțial evoluțiile social-politice după alegerile din 5 aprilie cu participarea egală și nediscriminatorie a părților implicate.

Chișinău, 9 aprilie 2009

Semnatar:

Arcadie Barbăroșie, Director IPP

Igor Boțan, Director ADEPT

Viorel Cibotaru, Director IESP

Victor Chirilă, Director programe APE

Antonița Fonari, Director, „Tineri și Liberi”

Mircea Eșanu, Alianța Anticorupție

Veaceslav Ioniță, expert, IDIS „Viitorul”

Vlad Gribincea, avocat

Vlad Lupan, expert independent

Ion Manole, Director Promo-Lex

Igor Munteanu, Director IDIS „Viitorul”

Sergiu Ostaf, expert, CREDO

Iurie Pinteia, Director programe IPP

Andrei Popov, Director executiv APE

Valeriu Prohnițchi, expert economic

Eugen Revenco, Director programe APE

Victor Ursu, Director executiv, Fundația Soros Moldova